

Ο φόνος στην ημερήσια διάταξη

Λόγος περί του νέου αποδιοπομπαίου

"Στην εποχή των ιδεολογιών πρέπει να ρυθμίσουμε τη δράση μας, σύμφωνα με το έγκλημα... Η ιδεολογία σήμερα αρνείται τους άλλους' αυτοί είναι μόνο υποκριτές. Τότε σκοτώνουν. Κάθε αυγή χρυσοστολισμένοι δολοφόνοι γλιστράνε μέσα σ' ένα κελί. Το έγκλημα είναι τώρα το πρόβλημα..."

A. Camus

"Πόσο άθλια είναι μια κοινωνία που δεν ξέρει άλλο μέσο άμυνας εκτός απ' τον δήμο..."

K. Marx

Και ξαφνικά στον παράδεισο της μακάριας ακινησίας μας, εισβάλανε οι εωσφόροι: Αλλόκοτοι, αλλότριοι, ακατανόητοι και κυρίως απογυμνωμένοι από κάθε αξιόλογο κοινωνικό ή πολιτικό αντιστήριγμα. Ιδανικοί νέοι αποδιοπομπαίοι τράγοι μιας κοινωνίας που τρέφεται απ' τις σάρκες της και επιβεβαιώνει τη συνοχή της εξοντώνοντας τους Άλλους. Αναρχο-αυτόνομοι...

"Επί αστικού καθεστώτος ανέκρινα κομμουνιστές. Επί ναζιστικής κατοχής ανέκρινα κομμουνιστές. Επί κομμουνιστικού καθεστώτος ανακρίνω κομμουνιστές. Δουλειά μου είναι η ανάκριση" έλεγε στον κρατούμενο βετεράνο κομμουνιστή Α. Λόντον, ο ειδικευμένος στη δίωξη των τσεχοσλοβάκων κομμουνιστών, ανακριτής Κόχουτσεκ. Κάτω από διαφορετικά καθεστώτα, η ίδια δουλειά, ενάντια στους ίδιους ανθρώπους...

"Βία στη βία των αναρχικών". Κι απ' τη μια μεριά οι θεατές, σημερινοί αυτόπτες μάρτυρες και εν δυνάμει αυριανά θύματα' απ' τη νάλλη οι "αναρχο-αυτόνομοι", με την άπειρη κοινωνικοπολιτική τους αδυναμία' αν ά με σά τ ο υ ς η "νόμιμη" βία, ο οπλοφορών τύπος ανθρώπου που ο προσδιορισμός

του προϋποθέτει βαθιά γνώση της προϊστορίας' και ο λόγος τα αιματοδίατα και ανθρωποβόρα μέσα μαζικής αποβλάκωσης που ακυρώνουν το ασύλληπτα τραγικό γεγονός της δολοφονίας ενός 15χρονου παιδιού, κάτω απ' τον τερατωδώς απο-ανθρωποποιητικό επιτιτλισμό "Νεκρός αναρχικός".

Θεατές, θύματα, οπλοφόροι, μέσα μαζικής αποβλάκωσης' όλοι οι ρόλοι είναι αυστηρά καθορισμένοι στις επαναλαμβανόμενες εξουσιαστικές επιχειρήσεις που στοχεύουν στην ανακάλυψη και την εξόντωση του κάθε φορά αναγκαίου αποδιοπομπαίου τράγου: Ενάντια του θα εκτονωθεί προσωρινά η κακοήθης επιθετικότητα του "υγιούς" κοινωνικού σώματος, που απορρέει απ' τις "ανεξήγητες" εσωτερικές του εντάσεις, απ' την "ακατανόητη" αδυναμία του να οικοδομεί γνήσιες σχέσεις με τον εαυτό του και τους άλλους, κι απ' την "ανερμήνευτη" κατάφασή του σ' ένα κοινωνικό πλαίσιο που δεν είναι ούτε στοιχειωδώς ανθρώπινο πια. Μπροσ σε μια τέτοια κατάσταση, ο αποδιοπομπαίος τράγος δεν είναι μια κάποια "λύση" είναι η μοναδική "λύση".

Η "υγιής" κοινωνία της μικρομεσαίας ανασφάλειας και αμφιθυμίας, βιώνοντας μια διαρκή κρίση απέναντι στην οποία αδυνατεί να αντιπαραθέσει μια άλλη προοπτική, έχει ζωτική ανάγκη από την εκτόνωση και την πρόσκαιρη ασταθή ισορροπία που της εξασφαλίζει η εξουσιαστικά προγραμματισμένη αποδιοπόμηση κάποιου Άλλου. Ο αποδιοπομπαίος τράγος, αρνητική προβολή όλων των "πομπών" της κοινωνίας που τον κατασκευάζει, είναι ένα είδος συλλογικού ψυχοφάρμακου που ανακουφίζει μέσω της ανθρωποθυσίας.

Η μέθοδος είναι δοκιμασμένη κι αποτελεσματική. Κοινωνικά, πολιτικά, συμπεριφορικά ή βιολογικά "κατώτεροι" στον ατέλειωτο κατάλογο των εν δυνάμει θυμάτων της εξουσιαστικής βίας, είναι πάντοτε οι Άλλοι. Για όσο χρόνο θα εξακολουθεί να υφίσταται αυτή η εξουσία.

Σχετικά πρόσφατη ανακάλυψη οι "αναρχο-αυτόνομοι", θα εφευρεθούν όχι σαν ένα περιθωριακό φολκλορικό στοιχείο ("απαραίτητο αρνητικό συμπλήρωμα της πολιτιστικής διαφήμισης"), αλλά σαν μια απεριόριστη "συνωμοσία" που δυναμιτίζει την υφιστάμενη κοινωνικο-πολιτική ισορροπία. Και θα ανακαλυφθούν μόνον όταν οι πρόσφατες εξελίξεις καθιστούν προσηρμένα αδύνατη τη συνέχιση της αποδιοπόμησης των κομμουνιστο-συμμοριτών, των κομμουνιστών και των αναρχο-κομμουνιστών.

Έτσι εισβάλανε στη ζωή μας οι "αναρχο-αυτόνομοι". Αρχικά διαπιστώνεται ότι στερούνται κάθε κοινωνικο-πολιτικού αντιστηρίγματος (ή συμπάθειας) που θα μπορούσε ενδεχόμενα να πυροδοτήσει μια ενεργητική αντίδραση στην αποδιοπόμψη τους. Μετά γκετοποιούνται προσεκτικά και καλλιεργείται ένα τυφλό μίσος εναντίον τους (μια αξιόλογη μερίδα των μέσωσ μαζικής αποβλάκωσης, είναι ειδικευμένη σ' αυτό). Και στη συνέχεια αναλαμβάνει δράση ο ένοπλος βραχιόνας της εξουσίας, βάφοντας τα πεζοδρόμια με το αίμα των Άλλων. Η φολκλορική κωμωδία παίζεται πια σαν κοινωνική τραγωδία και η δολοφονία ενός 15χρονου αγοριού ακυρώνεται με τον πρωτοσέλιδο τίτλο "νεκρός αναρχικός".

Σ' αυτή την ακύρωση συνεργεί κάθε εκπρόσωπος της πολιτικής διαχείρισης της εξουσίας όταν υποβαθμίζει το τραγικό γεγονός μιας ανθρωποκτονίας, ανάγοντάς το στο εξουσιαστικό ιδεολόγημα του "φαύλου κύκλου της βίας και της καταστολής". Γιατί μια τέτοια λογική ταχυδακτυλουργία αντιστρέφει τη σχέση αιτίου - αποτελέσματος, προβάλλει την καταστολή σαν επακόλουθο των εκδηλώσεων της βίας (αποσιωπώντας το γεγονός ότι πυροδοτήθηκαν από τη δολοφονία ενός παιδιού από εκτελεστικό όργανο της εξουσίας) και δικαιώνει τη βία της εξουσίας επιβάλλοντάς την σαν αντι-βία. Εξ' ου και η πολεμοχαρής και ανθρωποβόρα ιαχή "βία στη βία των αναρχικών" που καλύπτει τις επακόλουθες συνδυασμένες επιθέσεις των κρανοφόρων και των φασιστοειδών ενάντια στους πάντες και τα πάντα.

Μετά την ανθρωποθυσία, προσκαλεσμένοι ή απρόσκλητοι μπαίνουν στο παιχνίδι της "ερμηνείας" της οι διάφοροι - επαγγελματίες ή ερασιτέχνες - απολογητές της εξουσίας που σκιαγραφούν το πλαίσιο της πολιτικής αιτιολόγησης και της δικαίωσης του φόνου και του διωγμού, που φενάκιζοουν το έγκλημα και απενοχοποιούν τη συνείδηση του κοινωνικού σώματος και την εξουσία, ανακαλύπτοντας προκατακλισμαία "ένστικτα καταστροφής", σύγχρονες "κρίσεις ανωνυμίας" και καινοφανή "ηρωστράτεια συμπλέγματα". Και συνηγορούν υπέρ μιας εξουσίας όλο και πιο "αποτελεσματικής" (που σημαίνει, υπέρ μιας εξουσίας συνεχώς διευρυνόμενης και διαρκώς ισχυροποιούμενης), αποφεύγοντας σκόπιμα να αναγνωρίσουν ότι κάθε διεύρυνση και ενδυνάμωση της εξουσίας περνάει αναγκαστικά α-

πό τον περιορισμό και την αποδυνάμωση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών όλων μας, μέσα από μια διαδικασία που οδηγεί υποχρεωτικά σε μια στρατοπεδικού τύπου κοινωνία.

Αυτόπτες μάρτυρες και εν δυνάμει θύματα της βίας της εξουσίας, παρατηρητές και ταυτόχρονα συμμετοχοί και συνυπεύθυνοι στη μακριά αλυσίδα των μεθοδευμένων εγκλημάτων της, δεν πρόκειται να βγούμε ποτέ απ' το αδιέξοδο της εξουσιαστικής βίας, αν δεν συνειδητοποιήσουμε ότι η θέση όλων μας είναι στο πλευρό των θυμάτων της κακοήθους επιθετικότητας των εξουσιαστικών μηχανισμών (ανεξάρτητα απ' το αν εκφράζουν πλειοψηφίες ή μειοψηφίες)· ότι είμαστε όλοι κοινωνικά, πολιτικά, συμπεριφορικά ή βιολογικά "κατώτεροι", όταν οι Άλλοι διώκονται σαν κοινωνικά, πολιτικά, συμπεριφορικά ή βιολογικά "κατώτεροι"· ότι είμαστε όλοι αιρετικοί, διαφωνούντες, "ψυχασθενείς", ομοφυλόφιλοι, χριστιανοί, εβραίοι, δημοκράτες, κομμουνιστές ή αναρχικοί, όταν διώκονται οι αιρετικοί, οι διαφωνούντες, οι "ψυχασθενείς", οι ομοφυλόφιλοι, οι χριστιανοί, οι εβραίοι, οι δημοκράτες, οι κομμουνιστές ή οι αναρχικοί, μόνο επειδή είναι ή επιθυμούν να παραμείνουν αυτοί που είναι.

Σίγουρα το περιθώριο "δεν υπήρξε ποτέ επαναστατικό". Αλλά αυτή η "αδυναμία" του με κανένα τρόπο δεν μπορεί να δικαιώνει την εξόντωσή του απ' τους εξουσιαστικούς μηχανισμούς μιας κοινωνίας που έχει ανάγκη απ' το περιθώριο και το αναπαράγει διαρκώς σαν "απαραίτητο συμπλήρωμα της πολιτιστικής διαφήμισης" και σαν δυνητική διέξοδο της κακοήθους επιθετικότητάς της.

Γι' αυτό, οι σημερινοί και οι υποψήφιοι αυριανοί δολοφόνοι πρέπει να πεισθούν ή να αναγκαστούν ν' αφήσουν ήσυχα τα σημερινά και τα υποψήφια αυριανά θύματά τους. Μ' άλλα λόγια, να μας αφήσουν ήσυχους...

Κλεάνθης Γρίβας

Υ.Γ. Η απερίφραστη καταγγελία της εντεινόμενης κρατικής τρομοκρατίας με κανένα τρόπο δεν αποτελεί δι-

κ α ι ω σ η της αντίστοιχης δραστηριότητας των διαφόρων "ένοπλων επαναστατικών πρωτοποριών" δεδομένου ότι και οι δυο λειτουργούν αλληλοσυμπληρωματικά και κατατείνουν α φ ε ν ό ς στην εκμηδένιση κάθε πιθανότητας για χειραφέτηση της κοινωνίας απ' το κράτος, κ α ι α φ ε τ έ ρ ο υ στην ενδυνάμωση της (σύμφυτης με τον όψιμο καπιταλισμό) αυτονόμησης της πολιτικής εξουσίας από "την ηθική και τις ανάγκες της κοινωνίας", μέσα από έναν δρόμο που (όντας σπαρμένος με τα πτώματα των ατομικών μας δικαιωμάτων και των πολιτικών μας ελευθεριών) οδηγεί στην σ τ ρ α τ ο π ε δ ι κ ή κ ο ι ν ω ν ι α. Κι αυτή ακριβώς η εφιαλτική εξέλιξη είναι που π ρ έ π ε ι να αποφευχθεί με κάθε τρόπο, παρά και ενάντια στις όποιες "αγαθές προθέσεις" της κρατικής εξουσίας και κάθε αυτόκλητης "ένοπλης επαναστατικής πρωτοπορίας" που ανταγωνίζονται μεταξύ τους για τη "σωτηρία" μας παρά ή και ενάντια στη θέλησή μας. Η ιστορική πείρα, κάνοντας ολοφάνερο το γεγονός ότι πίσω από κάθε επίδοξο "σωτήρα" μας (ανεξαρτήτως χρώματος ή αμφιέσεως) κρύβεται ένας υποψήφιος τύραννος, δεν αφήνει περιθώρια για οτιδήποτε άλλο ε κ τ ό ς απ' την ενεργητική εναντίωσή μας σε κάθε κήρυγμα "σωτηρίας" μας: Θα αναλάβουμε εμείς οι ίδιοι την ευθύνη της χειραφέτησής μας ή δεν θα χειραφετηθούμε ποτέ.

Κι αυτά βέβαια, "ανεξάρτητα" απ' το "μέγιστο ιστορικό δίδαγμα" των πρόσφατων γεγονότων, σύμφωνα με το οποίο, στην Ελλάδα του 5ου μ.Σ. (μετά Σοσιαλισμόν) έτους, α ν ε ί σ α ι 15χρονος ευαίσθητος και περιεργος για όσα παράδοξα συμβαίνουν γύρω σου, έχεις πολλές πιθανότητες να "ε ξ α ε ρ ω θ ε ι ς" κάτω από τον τετράστηλο επιτιτλισμό "νεκρός αναρχικός", ε ν ώ α ν σου λείπουν τέτοιες ευαισθησίες και επιπλέον α ν διαθέτεις κάποια προϋπηρεσία στο ακραιφνώς "δημοκρατικό" σώμα των μ π ο υ ρ α ν τ ά δ ω ν (κατά τον εμφύλιο πόλεμο) σε συνδυασμό με μια ανάλογη θητεία σ' ένα δημοκρατικό πολιτικό κόμμα (μετά τον εμφύλιο), έχεις πολλές πιθανότητες να υπουργοποιηθείς...

Είναι μακρύς ο πηγαιμός για την Ιθάκη...

Αν πριν δύο μόλις μήνες η προβληματική για την προοπτική της αριστεράς και ειδικότερα της δημιουργίας ενός νέου φορέα

ήταν αντικείμενο συζητήσεων σ' ένα τμήμα του χώρου των ανένταχτων και θέμα εσωτερικών διεργασιών και συσχετισμού δυνάμεων στο ΚΚΕ (εσ.), σήμερα η κατάσταση έχει αλλάξει ριζικά. Όχι μόνο εξαιτίας της λήψης των οικονομικών μέτρων της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, που οδήγησε στην αποπομπή κορυφαίων στελεχών του και ενέσπειρε ένα πνεύμα δυσπιστίας, αποδοκιμασίας και εκφυλισμού. Αλλά κυρίως διότι ο σαφής πολιτικός προσανατολισμός του κυβερνώντος κόμματος αφενός ανέδειξε τα αδιέξοδα του επαγγελόμενου σοσιαλιστικού μετασχηματισμού και αφετέρου "έκοψε τα νήματα" της κριτικής υποστήριξης από την ιστορική αριστερά.

Έτσι το ερώτημα που τίθεται πλέον δεν αφορά την αναγκαιότητα ενός νέου φορέα, ως συνέπεια της εκλογικής στασιμότητας και της πολιτικής συρρίκνωσης των ΚΚ, αλλά "ποιος φορέας και με τη συμμετοχή τίνος" θα καλύψει το υπάρχον πολιτικό κενό. Ένα ζητούμενο που πρέπει να προσδιοριστεί, καθώς η αποδέσμευση δυνάμεων από τα κόμματα δημιουργεί ευνοϊκούς όρους, επαυξάνοντας ωστόσο τους κινδύνους επανάληψης "παλιών συνταγών". Παράλληλα η συνειδητοποίηση της κατάστασης αυτής έχει προβληματίσει τις ηγεσίες των κομματικών μηχανισμών που σε διαφορετικό επίπεδο θα προσπαθήσουν ν' απομυζήσουν οφέλη.

Είναι σαφές λ.χ. η στροφή του ΚΚΕ μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ. Μια διαδικασία που άρχισε με την ιδιότυπη ανταλλαγή απόψεων των ηγετών των δύο κομμουνιστικών κομμάτων στις αρχές Ιουλίου, αποσαφηνίστηκε στην Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚ τον Οκτώβριο και κορυφώθηκε με την ομιλία-έκπληξη του γενικού γραμματέα της στη Θεσσαλονίκη. Έτσι ο κ. Φλωράκης επισήμανε μεταξύ άλλων ότι "ένα πρωτοφανές για τα μεταπολιτευτικά δεδομένα ενιαίο ταξικό μέτωπο των εργαζόμενων διατυπώνει πιο σαφείς πολιτικούς στόχους. Κάτι καινούργιο αρχίζει να εμφανίζεται και στον πολιτικό χώρο των ευρύτερων ριζοσπαστικών δυνάμεων" με τις διαφοροποιήσεις "και τις ανακατατάξεις στο χώρο του ΠΑΣΟΚ". Γι' αυτό το ΚΚΕ είναι αποφασισμένο να υπερβεί "καταστάσεις και νοοτροπίες που εμποδίζουν τη συσπείρωση της αριστεράς" στα πλαίσια βέβαια της ευρύτερης αποδοχής των θεμελιακών του θέσεων και ειδικότερα της αντίληψης του περί λαϊκών μετώπων. Γεγονός που θα αποδυναμώσει ένα τμήμα τουλάχιστον, της ανανεωτικής αριστεράς, η οποία αναζη

τά τη δυνατότητα κοινής πολιτικής και οργανωτικής έκφρασης.

Οι τελευταίες πολιτικές εξελίξεις φαίνεται ότι δεν έχουν αφήσει αδιάφορο ούτε το ΠΑΣΟΚ. Αν και δεν υφίσταται ακόμη κάποιος πολιτικός οργανισμός, που θ' απειλήσει βραχυπρόθεσμα τις κυβερνητικές επιλογές και την κοινωνική επιρροή του, εν τούτοις δεν είναι καθόλου απίθανο να έχει ήδη συζητηθεί ανάμεσα σε ορισμένα στελέχη της ιστορικής ηγεσίας του. Η ιδέα της δημιουργίας ενός νέου φορέα στην προοπτική μιας κεντρώας κυβέρνησης με την προεδροποίηση του κ. Παπανδρέου, που θα συσπειρώνει δυσσαρεστημένα πρώην μέλη του ΠΑΣΟΚ μπορεί να λειτουργήσει αποφασιστικά σε μια εκλογική αναμέτρηση και να φρενάρει πιθανές διαρροές προς τα αριστερά. Οι διεγραμμένοι εξάλλου συνδικαλιστές της κυβερνητικής παράταξης και οι περίξ αυτών κινούμενοι "αιθεροβάμονες" αν και έχουν διευρύνει τις επαφές τους, εξακολουθούν να μένουν πιστοί στις αρχές της 3ης Σεπτέμβρη και έχουν υποστήριξη μέσα στο κόμμα. Γι' αυτό και ήδη κινείται η διαδικασία για τη δημιουργία ενός πολιτικού φορέα που θα εξαρτηθεί ουσιαστικά από τη στάση των κ.κ. Αρσένη και Λαλιώτη. Σε κάθε περίπτωση πάντως το θέμα θ' αποσαφηνιστεί μέχρι τις αρχές Μαρτίου, όταν πλέον θα έχουν εκδηλωθεί έμπρακτα οι προθέσεις του πρωθυπουργού. Τέλος προς την ίδια κατεύθυνση, κινούνται και οι προλαλήσαντες πρώην σύντροφοι και νυν συνδεινοπαθούντες βουλευτές που σήμερα θεωρούνται εφεδρεία συσπείρωσης των διαφωνούντων.

Αν όλοι αυτοί όμως είναι οι μνηστήρες της ιδέας για τη δημιουργία ενός νέου κόμματος, η Πηνελόπη της σύγχρονης Οδύσσειας που αποκαλείται Εναλλακτική Λύση ή Ανανέωση της Ανανέωσης είναι το ΚΚΕ (εσ.). Ένα κόμμα αναμφισβήτητα παραδοσιακό και "ντροπαλό" όσο δεν ενδίδει στους πειρασμούς της εποχής, περιμένοντας μάταια το ραντεβού με την ιστορία. Αλλά και ένα κόμμα που διαθέτει ως ένα βαθμό τη δυναμική για να διαμορφώσει τους όρους μιας πολιτικής σύζευξης. Θα ήταν ίσως ανώφελο να επαναλάβουμε την προβληματική του εσωτερικού διαλόγου και των θέσεων που έχουν αναπτυχθεί στο ΚΚΕ (εσ.) ενόψει του 4ου Συνεδρίου του και δίνει το στίγμα των δύο αντιλήψεων που προς το παρόν συνυπάρχουν.

Από την άλλη πλευρά είναι γνωστό ότι παρά την εσωτερική πολυμορφία και πολυφωνία, σχεδόν πάντοτε στο παρελθόν ο ηγεμονισμός του μηχανισμού και ο κομματικός πατριωτισμός της βάσης του ΚΚΕ (εσ.) απέτρεψαν τη συνέχιση της συνεργα-

σίας με τους ανένταχτους και περιόρισαν ασφυκτικά τη δυνα-
τότητα επεξεργασίας ενός πολιτικού και ιδεολογικού λόγου
Εκείνο πάντως που πρέπει να υπογραμμιστεί είναι ότι ύστερα
από ένδεκα χρόνια πολιτικών παρεμβάσεων, το ΚΚΕ (εσ.) βρί-
σκεται στο όριο του πολιτικού περιθωρίου. Η αδυναμία του να
επηρεάσει ουσιαστικά τις εξελίξεις και η επανάληψη μιας ανάλο-
γης εκλογικής επιτυχίας θα σημάνει το τέλος του, όσον αφορά
τουλάχιστον τη δυνατότητα διαμόρφωσης εναλλακτικών προτά-
σεων. Έτσι η κατανόηση της καθόλα πιθανής προοπτικής μιας
περαιτέρω συρρίκνωσης σε συνδυασμό με τις νέες συνθήκες του
πολιτικού σκηνικού επέφερε μια αλλαγή στο συσχετισμό των δυ-
νάμεων στα ανώτερα στελέχη του, που αντιμετωπίζουν θετικά
τη δημιουργία ενός νέου φορέα. Για πρώτη, αλλά και για τελευ-
ταία ίσως φορά έχουν τεθεί ουσιαστικά προβλήματα σχετικά
με την εξέλιξη του κόμματος και την πολιτική αποτελεσματικό-
τητα των προτάσεων του. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η
λεγόμενη "τάση του Λεωνίδα Κύρκου", που υποστηρίζει το νέο
φορέα, στο βαθμό που θα επικρατήσει, δεν αποκλείει τη συνερ-
γασία υπό όρους με άλλες αριστερές δυνάμεις. Όπως επίσης
δεν αποκλείεται να υποχωρήσει για άλλη μια φορά εξαιτίας του
κομματικού πατριωτισμού της βάσης, πράγμα διόλου απίθανο,
αν λάβουμε υπόψη ότι οι δρομολογούμενες εξελίξεις και οι διαρ-
ροές στο ΠΑΣΟΚ λειτουργούν, όπως φαίνεται, περισσότερο
προς την κατεύθυνση της άμβλυνσης των εσωτερικών αντιθέ-
σεων παρά της διεύρυνσης των επαφών.

Με δεδομένη τη ρευστότητα αυτή, συνεπώς, ακυρώνεται πρα-
κτικά το δίλημμα "με ή χωρίς το ΚΚΕ (εσ.)", μέχρι το Συνέδριο
που έθεσαν ορισμένοι ανένταχτοι μετά τη δημοσιοποίηση του
"κειμένου των 11", το οποίο διατύπωνε εκτιμήσεις για την πολι-
τική συγκυρία και τη δημιουργία ενός νέου κόμματος της ανα-
νεωτικής αριστεράς. Για τον ίδιο λόγο, εξάλλου, είναι ακραία
η εκτίμηση όσων αντιμετωπίζουν σήμερα το ΚΚΕ (εσ.) ως
un bloque μηχανισμό που οποιαδήποτε αντιπαράθεση μαζί του
θα επιφέρει την αφομοίωση των ανένταχτων, στο βαθμό που οι
τελευταίοι δεν έχουν αποσαφηνίσει τις ιδεολογικές αρχές τους.
Η πολυμορφία του χώρου των ανένταχτων που περισσότερο
αρνητικά παρά θετικά οριοθετήθηκε απέναντι στις δυνάμεις της
ιστορικής αριστεράς με εξαίρεση τις οικολογικές κινήσεις και τα
κοινωνικά κινήματα σε συνδυασμό με τον συχνά άκρατο υποκει-
μενισμό καθιστά την ιδεολογική σύμπλευση τόσο δύσκολη όσο

και με αντίστοιχες δυνάμεις που δρουν μέσα στο ΚΚΕ (εσ.).

Βέβαια, η ύπαρξη ενός ενωτικού πολιτικού πλαισίου από την πλευρά των ανένταχτων, που δεν θα εξαντλείται στην απλή διατύπωση οργανωτικών προτάσεων με τις δυνάμεις που ενδιαφέρονται για το νέο φορέα είναι απαραίτητη στο βαθμό που θα διευκολύνει την προσέγγιση και θα εμπλουτίσει το διάλογο. Διότι σημασία έχει η συγκρότηση ενός πολιτικού σχήματος όχι στη βάση μιας *a priori* ιδεολογικής ταύτισης, αλλά ως απάντηση στα βασικά πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα μας, όπως η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, η κρίση της εκπαίδευσης και της οικονομίας, το σύστημα υγείας, ο αυταρχισμός της εξουσίας, κ.ά. Ένας πολιτικός οργανισμός που θα συσπειρώνει και θα εκφράζει κάθε εναλλακτικό στοιχείο της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας, που αντιτίθεται σε όποια εκδοχή ενίσχυσης της αστικής εξόδου από την κρίση, "τους πολιτικούς εκφραστές των υπαρχόντων εξουσιαστικών πλεγμάτων", όπως αναφέρουν οι 11, και θ' αποτελεί τον πόλο αναφοράς του ριζοσπαστικού μεταρρυθμισμού. Και αυτό είναι το ζητούμενο που μόνον ένας διάλογος επί ίσοις όροις που θα συνοδεύεται από μια πρακτική θα αποσαφηνίσει. Διαφορετικά οι λύσεις είναι δύο: ο δονκιχωτισμός και το πολιτικό περιθώριο ή η δημιουργία ενός κόμματος, που όπως πολύ εύστοχα διατύπωσε ο καθηγητής Σ. Καράγιωργας, θα είναι "αναγκαστικά με ασαφείς ιδεολογικές οχυρώσεις, ώστε να μπορεί να αντιστοιχεί σε όλο το εύρος των δυνάμεων που κινούνται μεταξύ ΚΚΕ και ΠΑΣΟΚ. Το κόμμα αυτό χωρίς συγκεκριμένες ταξικές αναφορές, χωρίς στέρεες εσωτερικές οχυρώσεις, αφενός θα είναι ευάλωτη βορά στο ΚΚΕ και στο ΠΑΣΟΚ, αφετέρου και κυρίως δεν πρόκειται να αποφύγει την ταξική συνεργασία, τον καιροσκοπισμό, την ταύτισή του με καταστάσεις που επιδίωξη μας είναι να τις αλλάξουμε, και τελικά την πολιτική αναποτελεσματικότητα, όσο αφορά τουλάχιστον τη σοσιαλιστική προοπτική".

Παύλος Νεράντζης

Είναι ο Σαίξπηρ... κιλότο;

Τα τελευταία εδέσματα στο πολιτιστικό τραπέζι που στρώθηκε στην πατρίδα μας εδώ κι ένα εξάμηνο, καταβροχθίζονται από κλητούς και παράκλητους, τις μέρες που γράφονται τούτες οι αράδες.

Σ' όλο αυτό το διάστημα, ιθαγενείς – αλλά και ξένοι παρεπιδημούντες – είχαν τη δυνατότητα να γευτούν βαλκάνιες, μεσογειακές, κεντροευρωπαϊκές, αγγλοσαξωνικές, σλάβικες, αμερικάνικες – βόρειες και νότιες – αφρικανικές, ασιάτικες, λατινικές, αυστραλέζικες κι ό,τι άλλο ακόμη μπορούσε να χωρέσει στον τίτλο του εστιατορίου "Αθήνα – Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης 1985".

Περί τις 700 (684 για την ακρίβεια) εκδηλώσεις (197 μουσικές, 111 εκθέσεις, 78 συνέδρια πάσης φύσεως, 15 κινηματογραφικές, 192 θεατρικές και 91 χορού) κλήθηκαν να παρακολουθήσουν έλληνες και ξένοι φιλότεχνοι. Που στοίχισαν στο υπουργείο Πολιτισμού (διάβαζε στον έλληνα φορολογούμενο) 730.000.000 δρχ. Εκδήλωση κι εκατομμύριο δηλαδή.

Θ' αναρωτηθεί κανείς – όπως για παράδειγμα η προκαθήμενη του αρμόδιου υπουργείου: Είναι άραγε τόσο μεγάλο ένα τέτοιο ποσό για την ποιότητα του θεάματος και ακροάματος που προσφέρθηκε και – πολύ περισσότερο – για τη ρεκλάμα που έγινε για τη χώρα μας στο εξωτερικό; Και, εν πάση περιπτώσει, με τι κριτήρια αποτιμάται μια πολιτιστική προσφορά;

Αν για το πρώτο ερώτημα η απάντηση είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων και απαιτούνται διάφορες συνεκτιμήσεις, για το δεύτερο είναι μία: Από το αποτέλεσμα. Κι ας μην αναρωτηθεί κανείς πώς προσμετράται αυτό το αποτέλεσμα και σε ποια κατάστιχα εγγράφεται. Διότι το ρήμα "προσφέρω" απαιτεί παραλήπτη. Κι αυτός ή υπάρχει ή δεν υπάρχει. Και στην περίπτωση που μας ενδιαφέρει, παραλήπτες δεν υπήρξαν – πέραν των "γνωστών", των "ημέτερων", των "εντός των τειχών" και, σπανίως κάποιων τυχερών.

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα απ' την αρχή και ας αφήσουμε τους αριθμούς να μιλήσουν.

Από τον πίνακα των εκδηλώσεων λοιπόν που είχε δώσει το υπουργείο Πολιτισμού (σ.σ.: Πολλές απ' αυτές δεν πραγματοποιήθηκαν, ενώ έγιναν άλλες που δεν περιλαμβάνονται στη λί-

στα. Εν πάση περιπτώσει όμως, αυτές οι περιπτώσεις και λίγες είναι και επουσιώδεις), προκύπτει ότι τη μερίδα του λέοντος είχαν η μουσική (197) και το θέατρο (192). Στο μουσικό εξάμηνο ακούστηκαν 48 ελληνικά συγκροτήματα και 45 ξένα, που κάλυψαν ολόκληρη τη γκάμα των μουσικών ειδών. Στο θέατρο, οι ελληνικοί θίασοι που πήραν μέρος στην "Α.Π.Π.τ.Ε. 1985", ήταν 34 (και κόστισαν στο ελληνικό δημόσιο 66 εκατομμύρια δρχ.), ενώ οι ξένοι ήταν 22 (και πήραν 57 εκατομμύρια). Και εδώ η κλίμακα θεατρικών έργων και αντιλήψεων, καλύφθηκε πλήρως. Αντίστοιχες είναι και οι αναλογίες και στα υπόλοιπα είδη των εκδηλώσεων, ακόμη και στο χορό (15 ξένα συγκροτήματα έναντι 10 ελληνικών), όπου δεν φημιζόμαστε για τις επιδόσεις μας.

Δυστυχώς, μέχρι τη στιγμή που γράφεται αυτό το κομμάτι, οι αρμόδιοι φορείς, δεν έχουν δώσει στη δημοσιότητα (πλην κάποιων παραστάσεων) πλήρη στοιχεία για την προσέλευση του κοινού. Έχουμε όμως στοιχεία για τις παραστάσεις που δόθηκαν στα τρία μεγαλύτερα θέατρα – Επίδαυρο, Ηρώδειο και Λυκαβητό, καθώς και κάποιες προσωπικές εμπειρίες. Ας τα δούμε: – Ηρώδου Αττικού: Επί 45 συνολικά παραστάσεων, κόπηκαν 117.027 εισιτήρια. Μέσος όρος 2467 εισιτήρια κατά παράσταση – σ' ένα θέατρο 6.000 θέσεων. Για τα 24 απ' τα 45 συγκροτήματα που εμφανίστηκαν εκεί, δαπανήθηκαν 153.848.000 δρχ. Οι μόνες παραστάσεις για τις οποίες έδωσε στοιχεία ο ΕΟΤ είναι για τα Μπαλλέτα του 20ού Αιώνα του Μωρίς Μπεζάρ και τα Μπαλλέτα Κίρωφ του Λένινγκραντ απ' τα οποία εισπράχθηκαν 12.737.900 δρχ. απ' το πρώτο και 16.274.000 απ' το δεύτερο. Σύνολο παραστάσεων 7.

– Θέατρο Επιδαύρου: Εμφανίστηκαν έξι συγκροτήματα. Τις παραστάσεις τους παρακολούθησαν 30.000 θεατές και εισπράχθηκαν 15.000.000 δρχ.

– Θέατρο Λυκαβητού: Δόθηκαν 57 παραστάσεις και κόπηκαν 50.000 εισιτήρια. Εισπράχθηκαν 24.255.000 δρχ.

Για τα τρία θέατρα – μαζί με τις εκδηλώσεις "Ήχος και Φως" και "Γιορτή του κρασιού", ο προϋπολογισμός του υπουργείου επιβαρύνθηκε με το ποσό των 220-240 εκατομμύρια δρχ.

Πλούσιο λοιπόν το πολιτιστικό τραπέζι, αλλά, θα συμφωνήσει ο αναγνώστης, κομμάτι ακριβό. Ακριβό όχι για το βαλάντιο του θεατή ή ακροατή, αλλά κυρίως για το συρρικνωμένο κορβανά του υπουργείου που δεν αντέχει σε τέτοιες χουβαρντωσύ-

νες. Αυτό δα το γνωρίζει κι ο τελευταίος θιασαρχίσκος που “ε-
παιτεί” απ’ το υπουργείο κάποιο δάνειο ή επιχορήγηση – όπως
επίσης κι οι κρατικές μας σκηνές ή οι κινηματογραφιστές που
εμφανίζονται μόνιμα χρεωμένοι.

Όταν σβήσει και το τελευταίο λαμπιόνι αυτής της φιάστας
κι όταν κι ο τελευταίος των συνδαιτημόνων αποσυρθεί για να
χωνέψει (ή να μυρηκάσει;) το πολιτιστικό του γεύμα, για πόσους
απ’ αυτούς η αίσθηση της απόλαυσης θα είναι επαρκής;

Ας μη σταθούμε όμως σ’ αυτό το σημείο. Βλέπουμε απ’ τη
γωνιά τη... γρίνα να μας κλείνει προκλητικά το μάτι. Κι επειδή
η πρόκληση είναι μεγάλη κι ο κίνδυνος για “κριτική” μεγαλύ-
τερος, τον παρακάμπτουμε για να δούμε από πιο κοντά ένα απ’
τα κανάλια που ακολούθησαν οι συντοπίτες και συνευοχούμε-
νοί μας, για να προσεγγίσουν τα εδέσματα που τους προσφέρ-
θηκαν σ’ αυτό το πανηγύρι.

Ας πούμε λοιπόν πως η ταυτοποίηση που επιχειρείται απ’
τον γράφοντα, της πνευματικής με τη στομαχική τροφή, δεν
είναι τυχαία. Όποιος έχει έστω και την πιο χοντροκομμένη πα-
ρατηρητικότητα, θα έχει διαπιστώσει ότι καμιά αισθητική από-
λαυση δεν αφομοιώνεται στο νου του νεοέλληνα θεατή ή ακροα-
τή, χωρίς τη συνοδεία της απαραίτητης... “μπριτζόλας”. Διάολε!
Τέτοιος ενστερνισμός της ρήσης “νους υγιής εν σώματι υγιή”,
δεν πρέπει νάχει ξαναγίνει! Ηρώδειο και “κουτούκι”, Επίδαυρος
και ταβέρνα, Λυκαβηττός και ουζάδικο, έχουν την έννοια της
ταυτοσημίας και θεωρείται πολύ φυσικό, αν μη και απαραίτητο,
η κριτική – θετική ή αρνητική – των *pas de deux* των πρωταγω-
νιστών του Μπεζάρ λ.χ., να εξαρτάται πολλές φορές απ’ την επι-
τυχία ή όχι του μάγειρα στο σουφλέ.

Θ’ αναρωτηθεί όμως ο καλόπιστος: Δηλαδή τι θα πρέπει να
γίνει; Αποχωρώντας οι χιλιάδες των θεατών ή ακροατών μιας
παράστασης ή μιας συναυλίας, να καταφεύγουν ο καθένας και
σ’ ένα ερημητήριο, απ’ όπου θα βγαίνει μόνο όταν θάχει ξεθω-
ριάσει η μαγεία των όσων είδε ή άκουσε; Και τι σοί ελιτισμός
είναι αυτός που αποτρέπει τον οισοφάγο απ’ τις απαιτήσεις
του, εν ονόματι του όποιου – και όσου – πνεύματος; Τι κουλ-
τουριάρικες μεμφιμοιρίες είναι αυτές και τι στομπιστική αντι-
ληψη, να εξοστρακίζονται τα υλικά αγαθά απ’ τα πνευματικά;
Τίποτα απ’ όλα αυτά. Μια μικρή ένσταση όλη κι όλη κι αυτή ψι-
θυριστά.

Γνωστής ούσης λοιπόν της ελληνικής κουζίνας ανά την επι-

κράτεια, ας δούμε την πολιτιστική προσφορά *made in Europe* του φετεινού καλοκαιριού, κι αφού γνωρίζουμε τα αίτια της παχυσαρκίας, ας δούμε και τα αίτια του παχυπνευματισμού. Γιατί ας μη γελιόμαστε. Η αλλόγιστη κατανάλωση πρωτεϊνών δεν συσσωρεύει λιγότερα λίπη στο σώμα απ' ότι η υπερπροσφορά σε Μπρεχτ, σε Μπετόβεν ή σε Μπεζάρ στα εγκεφαλικά εκείνα κύτταρα που απομνημονεύουν την εικόνα ή τον ήχο και τα μετασχηματίζουν σε γνώση. "Πεινασμένος λαός ο ελληνικός", έμεινε να λέγεται. Συμβαίνει όμως το ίδιο και με την πνευματική του πείνα; Και, εν πάση περιπτώσει: Είναι ο Σαίξπηρ κιλότο;

Παρακαλώ! Ας κρατήσουν οι – επαγγελματίες – αναθηματιστές τις πέτρες που στοχεύουν το κεφάλι μας, για την ιεροσυλία. Στην επόμενη γωνία τους περιμένουν κάτι κοτρώνια που επιγράφονται "αρωγή", "ευδοκίμηση", "άμιλλα", κλπ. Και κει θαρούμε είναι το πρόβλημα. Το πρόβλημα, δηλαδή, της εξοικείωσης και της αφομοίωσης στη συνείδηση των συνελλήνων του πατέ με τις πιρρουέτες, του φιλέ-μινιόν με το αντάτζιο ή του μπουργκινιόν με το πρατικάμπιλε. Ας σημειωθεί εδώ ότι οι ορολογίες των εστιατορίων, δεν υπολείπονται σε ξενόφερτη τυπολογία απ' αυτήν των προγραμμάτων των αρχαίων μας θεάτρων. Μήπως σημαίνουν κάτι όλα αυτά; Μήπως σημαίνει ότι παρακολουθώντας το όποιο θέαμα ή ακρόαμα θα πρέπει να παραμένουμε στις κερκίδες μέχρι ν' ανάψουν οι προβολείς της λήξης της παράστασης και να μη σπεύδουμε – μέσα στο σκοτάδι με κίνδυνο να γκρεμοτσακιστούμε – να προλάβουμε την ταβέρνα, αναθεματίζοντας τον Καραμανλή που τις κλείνει απ' τις 2 το πρωί;

Εν πάση περιπτώσει, μήπως μπορούμε να είμαστε και θεατές και πεινασμένοι, αλλά ξεχωριστά; Ίσως έτσι οι δυο απολαύσεις να φτάνουν στον προορισμό τους απ' το σωστό δρόμο και να επιτύγχαναν το σκοπό – καλύτερα – για τον οποίο δημιουργήθηκαν.

Τόλης Γιαννάκης

Η «μαγική συνταγή»

Όποιος απεργήσει διαγράφεται. Βαριά η κουβέντα για ένα κόμμα που διακηρύττει τον ακηδεμόνευτο συνδικαλισμό. Κι αν ήταν μόνο η παραβίαση, έστω και εξώφθαλμη, μιας ιδεολογικο-πολιτικής αρχής, το πράγμα δεν θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Έχουν σημειωθεί τόσες παραβιάσεις, που δικαιώνουν όσους υποστηρίζουν πως οι αρχές θεσπίζονται για να καταπατούνται.

Η απορία μας για τα κίνητρα αυτών που διέγραψαν τους συνδικαλιστές παραμένει μετά από τόσους μήνες. Κι αυτό, γιατί είναι μάλλον σίγουρο, πως αν η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ είχε ακολουθήσει μια διαφορετική τακτική, όπως πολλά κομματικά στελέχη είχαν προτείνει, θα είχε αποφύγει όχι μόνο το διχασμό της ΠΑΣΚΕ, αλλά και το ρήγμα στη ΓΣΕΕ και κατ' επέκταση τις αθλιότητες των δικαστικών παρεμβάσεων και των διορισμών.

Ούτε μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι όλα αυτά τα δυσάρεστα ήταν το αναγκαίο αντίτιμο της επιβολής των μέτρων λιτότητας. Αν το Εκτελεστικό είχε ακολουθήσει το δρόμο του διαλόγου με τα συνδικαλιστικά στελέχη του, αν τουλάχιστον συνδύα-

ΕΣΑΣ, ΤΟΥΣ
ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΕΣ,
ΠΟΙΑ ΙΔΑΝΙΚΑ
ΣΑΣ ΚΑΘΟΔΗΓΟΥΝ;

ΕΜΑΣ ΔΕ ΜΑΣ
ΚΑΘΟΔΗΓΕΙ
ΚΑΝΕΙΣ.
ΕΜΕΙΣ ΤΑ
ΚΑΘΟΔΗΓΟΥΜΕ,
ΑΜΑ ΛΑΧΕΙ.

Το σκίτσο του Altan είναι παρμένο από την «Βαβέλ».

ζε τα μη διαπραγματεύσιμα οικονομικά μέτρα με μια ελαστική τακτική στο συνδικαλιστικό χώρο, η εξέλιξη θα ήταν διαφορετική.

Η κυβέρνηση, εκμεταλλευόμενη το ότι τα μέτρα είναι μάλλον αφομοιώσιμα από τον πληθυσμό (ανεξάρτητα από την αξιολόγηση που μπορεί να κάνει ο καθένας γι' αυτά) θα μπορούσε να τα περάσει χωρίς να καταφύγει στις διαγραφές και τα επακόλουθά τους. Δυο-τρεις 24ωρες απεργίες, έλεγαν οι πιο κυνικοί, ήταν αρκετές για μια ομαλή προσγείωση. Μια προσγείωση που θα απέτρεπε το σχίσμα, τις παρεμβάσεις και ευρύτερα την κρίση αξιοπιστίας. Μια προσγείωση, τέλος, που θα διέσωζε το κύρος και την επιρροή των συνδικαλιστών της ΠΑΣΚΕ, χωρίς να δυναμιτίσει την πολιτική της λιτότητας.

Οι "φρόνιμες" και συμβιβαστικές αυτές προτάσεις, δεν συγκίνησαν την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ. Αυτή προτίμησε την ανελαστικότητα, τις απειλές, τις διαγραφές και την κρίση στη ΓΣΕΕ.

Επιστρέφουμε, λοιπόν, στο ίδιο σημείο, αλλά είναι δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι η διαφωνία για την 24ωρη απεργία που ήθελε να κηρύξει η ΓΣΕΕ ήταν η αιτία των διαγραφών. Όλες οι ενδείξεις παραπέμπουν στους εσωκομματικούς συσχετισμούς και τις λαμβάνουσες χώρα διεργασίες.

Στο ΠΑΣΟΚ, δεν είναι λίγοι αυτοί που πιστεύουν ότι οι διαγραφές ήταν η απάντηση της ηγεσίας στις εντεινόμενες αντιπολιτευτικές τάσεις, οι οποίες είχαν εκδηλωθεί στις τελευταίες συνόδους της Κ.Ε. Το ενδεχόμενο συνεργασίας ενός σημαντικού αριθμού στελεχών που χαρακτηρίζονται από την κριτική στάση τους, έπαιξε το ρόλο του στην επιλογή της γραμμής των εκκαθαρίσεων.

Μόνο που αυτή τη φορά οι διαγραφές κόστισαν πιο ακριβά απ' ότι υπολόγιζαν οι διαγράφοντες. Η ευθεία σύνδεση των εκκαθαρίσεων με την κοινωνική αντίδραση στα μέτρα λιτότητας προσέδωσε στην υπόθεση μian ευρύτερη διάσταση, το μέγεθος της οποίας δεν έχει ακόμα φανεί.

Ίσως φτάνουμε πια στο σημείο που η "μαγική συνταγή" της εξουδετέρωσης των ιδεολογικοπολιτικών αντιθέσεων μέσω των διαγραφών χάνει την αποτελεσματικότητά της. Δυστυχώς ή ευτυχώς, όλα τα εύκολα έχουν πάντα ένα τέλος σ' αυτή τη ζωή.

Σταύρος Λυγερός